

Kunnan talousarviovalmistelun aakkoset ja parhaat käytännöt samassa paketissa

Taloustorstai EXTRA 4.6.2026 klo 13 – 14.30

Olli Riikonen

**”Palveluthan meillä
ovatkin jo hyvät,
enää pitäisi saada
talous kuntoon!”**

Miten kuntasi talousarvio muotoutuu? Kuka johtaa, ovatko nuotit kunnossa ja soitellaanko yhteistä säveltä?

- Tilaisuus on tarkoitettu kuntien talousarviovalmistelijoille yleis- ja toimialajohdosta operatiivisesti numeroiden kanssa askarteleviin – ja erityisesti uuden ja aloittelevan budjettivalmistelijan näkökulmasta
- Poliittista prosessia käsitellään kevyemmin ja sen sijaan keskitytään jakamaan näkemyksiä ja kokemuksia, **mikä talousarviovalmistelussa nimenomaan kunnan virka-/toimihenkilötasolla toimii ja mikä ei toimi**, mitä pitää tehdä ja mitä voi tehdä.
- ***Jos joukossa on jo joskus aiemmin talousarviovalmisteluun osallistuneita, niin teiltä arvokkainta oppia voivatkin olla huonot kokemukset – siis se, mitä EI kannata tehdä.***
- Ja parhaat omat ideat ja niksit rohkeasti jakoon. Tässä on se hieno puoli, että naapurikunnan hyvä taloudenhoito ei ole toisilta pois.
- Kaikesta, mikä talousarvion laadintaan liittyy, on tässä tilaisuudessa sallittua puhua.

Tilaisuuden eteneminen

- Olli juontaa ja jakaa puheenvuoroja ja hämmentää kysymyksillä ja omilla mielipiteillä
- Kehittämispäällikkö Sari Korento kertoo, mitä talousarviossa on pakko olla
- Liperin kunnanjohtaja Pellervo Hämäläinen kertoo oman työuransa kokemuksia talousarviovalmistelusta
- Asiantuntija Benjamin Strandberg näyttää, mistä kunnan talousarvioon kirjattavat verotuloarviot kannattaa katsoa
- Olli näyttää samat hommat valtionosuuksien osalta
- Kuntaliiton muut parhaat työkalut talousarviovalmistelun tueksi
- Joka kohdassa aiheeseen liittyvät kysymykset, kommentit ja omat kokemukset linjoilta tervetulleita
- Kun puhut, laita kamera ja mikki päälle ja kerro mistä olet ja mitä teet

Täydellinen kunnan talousarvio?

- Perustuu kuntastrategiaan ja on suunnitelmakauden aikana tasapainossa
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on huomioitu läpitunkevasti kaikissa toiminnoissa ja oikeaoppisin sanamuodoin niin, että kunta maksimoi hyte-kertoimen myötä tulevat valtionosuudet
- Tietenkin talousarviossa huomioidaan myös sen ihmisoikeus-, tasa-arvo-, lapsi-, ympäristö-, ilmasto- ja yrittäjyysvaikutukset
- Visualisointi viimeisen päälle kunnossa
- Sanat ja numerot synkroonissa ja niin, että päättäjät ja kuntalainenkin ymmärtää
- Kuntajohtajan katsauksen lukemallakin tietää, miten kunta ja kunnan talous jaksaa ja mitä kunta aikoo lähitulevaisuudessa tehdä.

Talousarvion valmistelu tyhmästi

- Pyydetään lautakunnilta ym. toimielimiltä talousarvio ilman minkäänlaisia valmisteluohjeita.
- Talousarviovalmistelun pohjaksi otetaan kuluvan vuoden talousarvio, ei muuta.
- Lisätään kuluvan vuoden talousarvioon mutulla muutaman prosentin korotus ja pieni ylitysriski, tulot arvioidaan varovaisuusperiaatteella alakanttiin.
- Lasketaan tulleet esitykset yhteen ja viedään esitys sellaisenaan kunnanhallitukselle ja heitetään pallo heille kysymällä, että mitäs nyt tehdään, korotetaanko veroja vai säästetäänkö, jos (kun) esitys ei ole tasapainossa.
- Kunnanhallituksessa otetaan punakynä käteen ja aletaan käymään talousarviota läpi toimialoittain ja palveluittain rivi riviltä ja täydellisen tietämättöminä siitä, mitä minkäkin numeron taakse kätkeytyy, pienennellään rahasummia mutu-pohjalta huutoäänestyksellä niin että vain kunnanjohtaja ja talous-/hallintojohtaja ovat ”asiantuntijoina” paikalla.
- Määritetään määrärahojen sitovuustaso tiukasti ja muutenkin normitetaan toimialajohtajille ja muille tilivelvollisille viranhaltijoille mahdollisimman niukka liikkumavara, että valtuusto joutuu käsittelemään kaikki pienetkin muutokset (no sehän olisikin kuin valtiolla).
- Hallituksen esitykseen lisätään valtuustossa vielä vähän menoja (mm. niitä, joita toimialajohtajat ovat läheisille luottamushenkilöilleen tai taustapuolueilleen vihjanneet), nuijitaan talousarvio pöytään ja ihmetellään kun ei rahat riitä ja tuli taas alijäämää.

Talousarvion valmistelu ehkä vähän fiksummin

- On monta mahdollista mallia, eikä yhtään väärää, kunhan vain lopullinen päätös tehdään hallituksen esityksen pohjalta valtuustossa

- Valtuustolle järjestetään ennen kesää tai viimeistään syyskauden alkajaisiksi talousarvioseminaari, jossa viranhaltijat tarkastelevat toiminnan ja talouden tilannetta edellisen vuoden tilinpäätöksen ja alkuvuoden toteuman perusteella – mukana kaikki toimialajohtajat ja vähintään kuulolla myös tulosityksiköiden (tms.) esihenkilöt / tilivelvolliset
 - Tavoitteena varhainen ja laaja osallistaminen ja yhteisen tilannekuvan muodostaminen
 - Tarkastellaan muutosta aiempaan (ei toteumaprosentteja kuluvan vuoden talousarviossa)
 - Verrataan kunnan tilannetta koko maan ja verrokkikuntien kehitykseen
 - Näytetään asioita PowerPoint-dioille piirrettyjen havainnollisten ja ymmärrettävien tolppien, käppyröiden, piirakoiden ja vaikka donitsien muodossa – jaetaan materiaali jälkikäteen kaikille osallistujille
 - Toiminnallisista onnistumisista ja tulevista haasteistakin puhutaan, eikä vain numeroista.
 - Valtuusto käy lähetekeskustelun, millaisia toiminnallisia ja taloudellisia tavoitteita talousarviossa pitäisi asettaa (täältä osiolta ei odoteta liikoja).
 - Muistetaan ajatella palveluita ja taloutta yhtä vuotta ja valtuustokauttakin pidemmällä aikajänteellä – kunnan kvartaali on neljännesvuosisata

...jatkuu

- Johtoryhmä käy läpi seminaarin annin, toimialoittaiset näkemykset ja haetaan yhdessä näkemystä, miltä pohjalta kuntajohtaja esittelee asian hallitukselle.
- Hallitus määrittelee taloudelliset raamit ja antaa talousarvion valmisteluohjeet
 - Ottaa verotuloarvion Kuntaliiton kehikosta ja tuoreimmat vos-laskelmat, sivistystoimi arvioi OKM-vos:n yhdessä taloushallinnon kanssa
 - Linjaa alustavasti, mitä tehdään veroprosenteille, millaisiin taloudellisiin tuloksiin tähdätään (vuosikate, tulos, toiminnan ja investointien rahavirta)
 - Määrittää sitten alustavasti kullekin toimielimelle raharaamin, johon sen tulisi toimintansa (toimintakatteensa) sovitella ja asettaa myös investoinneille tavoitetason sekä linjaa myös esityksen, mikä on talousarvion sitovuustaso (mikä määräraha on valtuustoon nähden sitova ja mitä rahoja voidaan liikutella toimielimen ja mitä toimialajohtajan tai yksikköesihenkilön päätöksillä)
- Kj. ja talousjohtaja kokoavat kaikki talousarviovalmistelijat yhteiseen tilaisuuteen, jossa käydään läpi talouden tilannekuva ja hallitukselta saadut valmisteluevääät ja asetellaan tarkennetut askelmerkit toimialakohtaiseen valmisteluun
- Toimialajohtajat valmistelevat omien joukkojensa kanssa toimialansa talousarvioesityksen, joka tuodaan ensin kj:n ja talousjohdon arvioitavaksi ja johtoryhmässä ruodittavaksi. Vasta kun ”yleisjohto” kuittaa, että tällä mennään, toimialajohtaja vie esityksen toimielimensä käsittelyyn.
- Hallitus - Valtuusto
 - Tilannekatsauksia ja valmisteluseminaareja luottamushenkilöiden tarpeiden mukaan niin, että lopullinen päätöksenteko on mahdollisimman sujuvaa
 - Muistetaan, että päättäjillä on kaikki päätösvalta ja oikeus omiin arvovalintoihin – virkakoneiston tehtävä on tuoda päätöksenteon pohjaksi luotettavat faktatiedot ja toteuttamiskelpoiset ratkaisuehdotukset

Tärkeimmät tietolähteet

- [Talous ja elinvoima | Kuntaliitto.fi](https://www.kuntaliitto.fi)
 - Verot
 - Vossit
 - Tilastot
 - Talousanalyysit

Ennakollinen valtionosuuslaskelma vuodelle 2027, yhteenveto

Tiivistelmä VM:n ennakkollisesta valtionosuuslaskelmasta vuodelle 2027 + OKM:n valtionosuus vuoden 2026 vos-päätöksen mukaisesti

Kuntaliiton julkaisu 4.5.2026

Lähteet:

[Ennakolliset valtionosuuksien laskentatiedot vuodelle 2027 / VM, 30.4.2025](#)

[OKM:n valtionosuusrahoitus 2026, päätös 30.12.2025 / OPH 18.12.2025](#)

Muutoslaskelmat Kuntaliitto / Olli Riikonen

Sarakeotsikossa oleva numero viittaa kirjanpidon tiliin, johon ko. erä kirjataan.

Tärkein valtionosuusluku tuossa nuolen osoittamassa sarakkeessa

Kunta- nro	Kunta	Asukasluku 31.12.2025	5501 Peruspalveluj en valtionosuus ilman tasausta	5502 Verotuloihin perustuva valtionosuud en tasaus	Kunnan peruspalveluj en valtionosuus yhteensä (D+E)	5890 Verotulo- menetysten korvaus	VM:n valtionosuudet ja verotulo- menetysten korvaus yhteensä	5701 Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus (ns. OKM-vos) v. 2026	Kunnan valtionosuud et yhteensä (H+I)	Kunnan valtionosuudet yhteensä €/as.	Kotikunta- korvaus, netto	Valtionosuus- maksatus (valtionosuudet + kotikunta- korvaukset)	Mk- nro	Hva- nro	Valtionosuusie n muutos yhteensä € 2026- 27	Muutos yhteens ä %	Muutos yhteens ä €/as.
	YHTEENSÄ	5 622 045	2 629 440 331	854 753 331	3 484 193 661	614 500 000	4 098 693 661	140 737 736	4 239 431 397	754	-252 861 937	3 986 569 461	0	0	61 151 949	1,5 %	9
5	Alajärvi	8 982	5 673 846	5 435 345	11 109 191	1 562 445	12 671 636	511 422	13 183 058	1 468	2 720 884	15 903 942	14	14	322 857	2,5 %	51
9	Alavieska	2 384	2 016 773	1 775 048	3 791 821	402 343	4 194 164	-538 205	3 655 959	1 534	113 400	3 769 359	17	17	-54 065	-1,5 %	-6
10	Alavus	10 634	3 760 443	6 694 979	10 455 422	1 851 157	12 306 579	-773 536	11 533 043	1 085	8 948	11 541 991	14	14	96 145	0,8 %	24
16	Asikkala	7 841	4 077 236	2 349 384	6 426 620	1 105 432	7 532 052	-652 011	6 880 041	877	484 748	7 364 789	7	7	-843 624	-10,9 %	-102
18	Askola	4 677	1 697 321	906 256	2 603 577	505 211	3 108 788	-121 633	2 987 155	639	643 455	3 630 610	1	34	-169 767	-5,4 %	-40
19	Aura	3 937	1 386 368	1 449 693	2 836 061	371 315	3 207 376	-1 002 018	2 205 358	560	79 823	2 285 180	2	2	-3 171	-0,1 %	3
20	Akaa	16 429	907 854	6 989 041	7 896 895	1 446 336	9 343 231	-2 763 453	6 579 778	400	-359 601	6 220 177	6	6	507 994	8,4 %	30
46	Enonkoski	1 273	1 657 207	510 959	2 168 166	266 853	2 435 019	-381 686	2 053 333	1 613	512 425	2 565 758	10	10	75 678	3,8 %	78
47	Enontekiö	1 769	2 696 894	409 552	3 106 446	313 053	3 419 499	-46 308	3 373 191	1 907	-69 103	3 304 088	19	19	-59 369	-1,7 %	-41
49	Espoo	325 716	474 797 107	-29 806 050	444 991 057	25 510 295	470 501 352	6 930 176	477 431 528	1 466	-19 112 329	458 319 199	1	33	3 192 861	0,7 %	-12
50	Eura	11 005	1 369 016	3 124 573	4 493 589	1 297 365	5 790 955	-1 288 310	4 502 645	409	273 807	4 776 452	4	4	-419 726	-8,5 %	-35
51	Eurajoki	8 920	-5 377 462	-268 445	-5 645 907	1 427 200	-4 218 707	-809 336	-5 028 043	-564	-6 999	-5 035 042	4	4	-489 711	-10,8 %	-62
52	Evijärvi	2 267	1 517 077	1 079 652	2 596 729	407 264	3 003 993	118 422	3 122 415	1 377	12 403	3 134 818	14	14	-54 732	-1,7 %	-21
61	Forssa	16 307	1 000 749	6 871 123	8 871 872	2 195 902	11 067 774	2 293 624	13 361 398	801	361 461	13 422 870	5	5	-594 952	-4,4 %	-28
69	Haapajärvi	4 411	299 913	3 614 262	3 914 175	902 507	4 816 681	571 263	5 387 944	837	-23 211	5 364 733	5	5	21 222	7,8 %	67

KUNNAN VALTIONOSUUSRAHOITUS 2026

Taulukon täyttöohje:

- Valitse, syötä tai tarkista harmaiden kenttien tiedot
- Tiedot siirtyvät automaattisesti työkirjan muista taulukoista näihin keltaisen värisiin kenttiin. Tarkista tiedot.

Lisätiedot: Suomen Kuntaliitto / Olli Riikonen, puh. 050 477 5619 ja Mikko Mehtonen, puh. 050 592 8986

Kunta: **Akaa** *Klikkaa solu aktiiviseksi ja valitse kunta alasvetovalikosta*

Asukasluku 31.12.2024: **16 387**

YHTEENVETO

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus (VM)

[Valtionosuuksien laskentatiedot 2026 / VM, joulukuu](#)

	euroa	euroa/asukas
Ikärakenne	28 179 638	1 720
Muut laskennalliset kustannukset	3 586 410	219
Kunnan laskennalliset kustannukset yhteensä	31 766 048	1 938
Kunnan omarahoitusosuus laskennallisista kustannuksista	-1 548,79 €/asukas	-1 549
Valtionosuus laskennallisista kustannuksista	6 386 026	390
Lisäosat	470 123	29
Valtionosuuteen tehtävät vähennykset ja lisäykset yhteensä	-5 898 210	-360
<i>Siitä sote-uudistuksen tasauserat:</i>		
<i>Muutosrajoitin</i>	-2 785 117	-170
<i>Järjestelmämuutoksen tasaus</i>	-1 928 333	-118
<i>Jälkikäiteistarkistuksesta johtuva valtionosuuden 500 M€ lisäsiirto vuodelta -23 (1/3)</i>	-488 333	-30
<i>Määräaikaisen vuodelle 2024 tehdyn 192 M€ lisäyksen takaisinperintä (1/3)</i>	-187 140	-11
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus ennen tulopohjan tasausta	957 939	58
Verotulohin perustuva valtionosuuden tasaus	6 747 449	412
1. Kunnan peruspalvelujen valtionosuus (VM)	7 705 388	470

Valtionosuuslaskuri 2027 vielä julkaisematta

Laskuri avaa vos-rakenteen ja auttaa OKM-vos-arvioinnissa

Kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosentti
25,82 %

Kunnan oma valtionosuusprosentti
20,10 %

Toistaiseksi pysyvä kuntakohtainen erä
Siirtymäkauden 2023-27 aikana muuttuva kuntakohtainen erä
Kaikille kunnille €/as. tasasuuruinen vähennys vuosina 2025-27
Kaikille kunnille €/as. tasasuuruinen vähennys vuosina 2025-27

Kysy milloin vain ja mitä vain valtionosuuksista, anna palautetta ja tee kehittämisehdotuksia nettisivusisällöistä ym.

Olli Riikonen

Erityisasiantuntija (valtionosuudet ja –avustukset)

Puh. 050 477 5619

oli.riikonen@kuntaliitto.fi

Facebookissa [Kuntien valtionosuusaktivistit](#)

www.kuntaliitto.fi

www.kommunforbundet.fi